

ใบความรู้ที่ ๒.๓

เรื่อง การผลิตของใช้และของตกแต่งจากเศษผ้า

เศษผ้าเป็นวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกระบวนการตัดเย็บเสื้อผ้าและงานสิ่งทอ แม้เศษผ้าจะมีขนาดเล็กหรือมีรูปร่างไม่สม่ำเสมอ แต่ยังสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อีกหลายรูปแบบ หากมีการออกแบบและผลิตอย่างเหมาะสม เศษผ้าจะสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่า เช่น ของใส่ซ่อนส้อม ถังผ้า ถังใส่แก้วน้ำ กระเป๋าใส่เหรียญ พวงกุญแจ หรือของตกแต่งบ้าน ซึ่งช่วยลดปริมาณขยะสิ่งทอ ลดการใช้ทรัพยากรใหม่ และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้

การผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าไม่เพียงแต่ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ยังเป็นการพัฒนาทักษะด้านการออกแบบ การตัดเย็บ การแก้ปัญหา และการทำงานอย่างเป็นระบบ ผู้เรียนจึงควรศึกษากระบวนการผลิต การตรวจสอบคุณภาพ และการใช้เศษผ้าให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและสามารถต่อยอดเป็นอาชีพได้

๒.๓.๑ การผลิตชิ้นงานจากเศษผ้า

การผลิตของใช้และของตกแต่งจากเศษผ้าเป็นกระบวนการนำวัสดุเหลือใช้มาผ่านการออกแบบ ตัด เย็บ และประกอบเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถใช้งานได้จริง โดยผู้ผลิตควรเริ่มจากการคัดเลือกเศษผ้าให้เหมาะสมกับประเภทของชิ้นงาน พิจารณาจากชนิดของผ้า ความหนา สี ลวดลาย และสภาพของเนื้อผ้า เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความแข็งแรงและสวยงาม

ก่อนลงมือผลิต ควรเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ให้พร้อม ได้แก่ เศษผ้าที่ผ่านการซักและรีดเรียบร้อย ด้ายเย็บผ้า เข็ม หนุด กรรไกรตัดผ้า สายวัด ซอกลักเขียนผ้า จักรเย็บผ้า และวัสดุตกแต่ง เช่น กระดุม ขี้ป เชือก หรือป้ายผ้า จากนั้นศึกษาแบบตัดและลำดับขั้นตอนการผลิต เพื่อวางแผนการใช้วัสดุให้เกิดประโยชน์สูงสุดและลดเศษผ้าที่เหลือจากการตัด

การตัดผ้าควรจัดวางแบบตัดให้เหมาะสมกับขนาดของเศษผ้า โดยคำนึงถึงแนวเส้นด้ายและลวดลายของผ้า พร้อมเผื่อตะเข็บให้เหมาะสมก่อนตัด เมื่อได้ชิ้นส่วนครบแล้วจึงเย็บประกอบตามลำดับ โดยเริ่มจากชิ้นส่วนหลักก่อน แล้วจึงประกอบชิ้นส่วนย่อย เช่น หูหิ้ว สายคล้อง ซิปใน หรืออุปกรณ์ปิดเปิด พร้อมรีดตะเข็บในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้ชิ้นงานเรียบร้อย

การผลิตของใส่ซ่อนส้อม

ของใส่ซ่อนส้อมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยจัดเก็บซ่อน ส้อม และตะเกียบให้สะอาด เหมาะสำหรับการพกพาไปโรงเรียน ที่ทำงาน หรือการรับประทานอาหารนอกบ้าน การผลิตเริ่มจากการตัดผ้าตัวนอกและผ้าซับในตามขนาดที่กำหนด เย็บประกบผ้าทั้งสองชั้น กลับผ้าให้ถูกด้าน แล้วพับเป็นรูปของก้นเหยียดด้านข้างและด้านล่าง จากนั้นติดกระดุมแป๊ก เชือกผูก หรือแถบตีนตุ๊กแกเพื่อใช้ปิดช่อง การตกแต่งอาจใช้เศษผ้าต่อเป็นลวดลายหรือปักข้อความ วรรณคดีการใช้พลาสติกเพื่อเพิ่มความสวยงามและสื่อถึงแนวคิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การผลิตถุงผ้า

ถุงผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่นิยมใช้แทนถุงพลาสติก สามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้หลายครั้ง ช่วยลดปริมาณขยะและส่งเสริมการใช้วัสดุอย่างยั่งยืน การผลิตเริ่มจากการตัดผ้าสำหรับตัวถุงและหูหิ้ว เย็บประกอบตัวถุง ตัดหูหิ้ว และเสริมความแข็งแรงบริเวณจุดรับน้ำหนักด้วยการเย็บซ้ำหรือเย็บเป็นรูปกากบาท (Box-X Stitch) จากนั้นรีดชิ้นงานและตรวจสอบความเรียบร้อยของตะเข็บทุกส่วน หากใช้เศษผ้าหลายชิ้น ควรเย็บต่อผ้า (Patchwork) ก่อนประกอบตัวถุง เพื่อให้ได้ชิ้นผ้าที่มีขนาดเพียงพอและมีลวดลายที่สวยงาม

การผลิตถุงใส่แก้วน้ำ

ถุงใส่แก้วน้ำเป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยให้การพกพาแก้วน้ำหรือกระบอกน้ำสะดวกยิ่งขึ้น และช่วยลดการใช้ถุงพลาสติก การผลิตเริ่มจากการวัดขนาดของแก้วน้ำจริง แล้วออกแบบขนาดของตัวถุงให้พอดี ตัดผ้าสำหรับตัวถุง ฐาน และสายสะพาย จากนั้นเย็บประกอบชิ้นส่วนและติดสายสะพายให้แข็งแรง อาจเพิ่มช่องสำหรับใส่หลอดหรือข้อกันกาแฟ เพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอย ก่อนนำไปใช้งานควรทดลองใส่แก้วน้ำจริงเพื่อตรวจสอบความพอดีและความแข็งแรงของชิ้นงาน

วิธีการทำของใส่ซ่อนส้อมจากเศษผ้า

วัสดุและอุปกรณ์

- ผ้าฝ้ายหรือผ้าแคนวาส ขนาดประมาณ ๒๐ x ๓๐ เซนติเมตร
- ผ้าซับใน (ถ้ามี)
- ด้ายเย็บผ้า
- เข็มหมุด
- ซอล์กเขียนผ้า
- กรรไกรตัดผ้า
- จักรเย็บผ้าหรือเข็มเย็บมือ
- กระดุมแป๊กหรือเชือกผูก

ขั้นตอนการผลิต

๑. เตรียมผ้า

- เลือกเศษผ้าที่สะอาด ไม่มีรอยขาด
- รีดผ้าให้เรียบก่อนตัด

๒. วัดและตัดผ้า

- ตัดผ้าตัวนอก ขนาดประมาณ ๒๐ x ๓๐ เซนติเมตร
- ตัดผ้าซับในขนาดเท่ากัน
- เผื่อตะเข็บรอบด้านประมาณ ๑ เซนติเมตร

๓. เย็บประกอบผ้า

- วางผ้าทั้งสองผืนประกบด้านถูกเข้าหากัน
- เย็บรอบชิ้นงาน เว้นช่องกลับผ้าประมาณ ๕ เซนติเมตร
- กลับผ้าออกด้านถูก

- รีดให้เรียบ

๔. พับเป็นซอง

- พับด้านล่างขึ้นประมาณ ๑๐-๑๒ เซนติเมตร
- เย็บด้านข้างทั้งสองด้าน

๕. ติดอุปกรณ์ปิดซอง

- ติดกระดุมแป๊ก
- หรือเย็บเชือกผูก
- หรือใช้ตีนตุ๊กแก

๖. ตรวจสอบชิ้นงาน

- ตรวจสอบความเรียบร้อยของตะเข็บ
- ตัดด้ายส่วนเกิน
- รีดชิ้นงานอีกครั้ง

วิธีการทำถุงผ้าจากเศษผ้า

วัสดุและอุปกรณ์

- ผ้าแคนวาส ผ้ายีนส์ หรือผ้าฝ้าย
- ด้าย
- หนูหัวผ้า
- จักรเย็บผ้า
- สายวัด
- กรรไกร
- เข็มหมุด
- เตารีด

ขนาดตัวอย่าง

- ตัวถุง ๓๕ x ๔๐ เซนติเมตร จำนวน ๒ ชิ้น
- หนูหัว ๘ x ๖๐ เซนติเมตร จำนวน ๒ เส้น

ขั้นตอนการผลิต

๑. เตรียมผ้า

รีดผ้าให้เรียบและตรวจสอบตำหนิของผ้าก่อนตัด

๒. ตัดผ้า

ตัดผ้าตัวถุงจำนวน ๒ ชิ้น และตัดหนูหัวตามขนาดที่กำหนด

๓. เย็บหนูหัว

- พับริมผ้าเข้าด้านใน
- รีด
- เย็บตลอดแนวทั้งสองด้าน

๔. เย็บตัวถุง

- นำผ้าสองชิ้นประกบกัน
- เย็บด้านข้างและด้านล่าง
- หากต้องการก้นถุง ให้พับมุมแล้วเย็บเป็นก้นถุง (Box Corner)

๕. ดัดหูหิ้ว

- วัดระยะให้เท่ากันทั้งสองด้าน
- เย็บเป็นรูปสี่เหลี่ยมและเย็บกากบาทตรงกลาง (Box-X Stitch)
- เพื่อเพิ่มความแข็งแรง

๖. รีดและตรวจสอบ

- รีดตะเข็บ
- ตรวจสอบความแข็งแรงของหูหิ้ว
- ตัดด้ายส่วนเกิน
-

วิธีทำถุงใส่แก้วน้ำจากเศษผ้า

วัสดุและอุปกรณ์

- ผ้าฝ้ายหรือผ้าแคนวาส
- ผ้าซับใน
- สายสะพาย
- ด้าย
- จักรเย็บผ้า
- กรรไกร
- เข็มหมุด
- เตารีด

ขนาดตัวอย่าง

(สำหรับแก้วขนาด ๒๒ ออนซ์)

- ตัวถุง ๓๐ x ๒๔ เซนติเมตร
- ฐานวงกลม เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๙ เซนติเมตร
- สายสะพายกว้าง ๔ เซนติเมตร ยาว ๑๒๐ เซนติเมตร

ขั้นตอนการผลิต

๑. วัดขนาดแก้วน้ำ

ใช้สายวัดวัดเส้นรอบวงและความสูงของแก้วน้ำ เพื่อกำหนดขนาดของตัวถุง

๒. ตัดผ้า

ตัดตัวถุง ฐาน และสายสะพายตามแบบ

๓. เย็บตัวถุง

- เย็บด้านข้างให้เป็นทรงกระบอก

- เย็บฐานเข้ากับตัวถุง

๔. เย็บซับใน

ประกอบซับในด้วยวิธีเดียวกัน แล้วเย็บเข้ากับตัวถุง

๕. ติดสายสะพาย

- เย็บสายสะพายทั้งสองด้าน
- เย็บเข้าหลายรอบเพื่อเพิ่มความแข็งแรง

๖. ตกแต่ง

สามารถตกแต่งด้วย

- ปักชื่อ
- ปักลายดอกไม้
- แอปพลิเค (Appliqué)
- ต่อผ้า Patchwork
- ป้ายผ้า Handmade

๗. ตรวจสอบ

ทดลองใส่แก้วนํ้าจริง

ตรวจสอบ

- ความแข็งแรงของสายสะพาย
- ความพอดีของตัวถุง
- ความเรียบร้อยของตะเข็บ

ข้อควรปฏิบัติระหว่างการผลิต

๑. รีดผ้าก่อนตัดและรีดทุกครั้งหลังเย็บแต่ละขั้นตอน
๒. ใช้กรรไกรตัดผ้าเฉพาะสำหรับตัดผ้า
๓. เย็บย้อนต้น-ปลายทุกแนวตะเข็บเพื่อเพิ่มความแข็งแรง
๔. ตัดด้ายส่วนเกินออกทุกครั้ง
๕. ตรวจสอบขนาดตามแบบก่อนประกอบชิ้นงาน
๖. ทำความสะอาดชิ้นงานก่อนนำไปใช้งานหรือจำหน่าย

๒.๓.๒ การตรวจคุณภาพชิ้นงาน

หลังจากผลิตชิ้นงานเสร็จแล้ว จำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้งานหรือจำหน่าย เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์มีมาตรฐาน แข็งแรง และปลอดภัยต่อผู้ใช้

การตรวจสอบเริ่มจากการพิจารณารูปลักษณ์ภายนอก ได้แก่ ความสะอาดของชิ้นงาน ความเรียบร้อยของตะเข็บ ความสมดุลของรูปทรง ความตรงของลวดลาย และความกลมกลืนของสี จากนั้นตรวจสอบขนาดของ

ผลิตภัณฑ์ว่าตรงตามแบบหรือไม่ พร้อมทั้งตรวจสอบความแข็งแรงของตะเข็บ หูหิ้ว สายสะพาย และอุปกรณ์ประกอบ เช่น กระดุม ซิป หรือแถบตีนตุ๊กแก ว่าสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับถุงผ้าและถุงใส่แก้วน้ำ ควรทดลองรับน้ำหนักจริงเพื่อตรวจสอบความแข็งแรงของหูหิ้วและสายสะพาย ส่วนของใส่ซัสน้ส้อมควรทดลองใส่อุปกรณ์จริง เพื่อตรวจสอบว่าขนาดเหมาะสม สามารถเปิด-ปิดได้สะดวก และหยิบใช้งานได้ง่าย

หากพบข้อบกพร่อง เช่น ตะเข็บหลุด ด้ายไม่เรียบร้อย ขนาดคลาดเคลื่อน หรือชิ้นงานเปื้อน ควรแก้ไขทันที เช่น เลาะตะเข็บแล้วเย็บใหม่ ตัดด้ายส่วนเกิน รีดชิ้นงานให้เรียบ หรือทำความสะอาดก่อนส่งมอบ การตรวจสอบคุณภาพอย่างละเอียดจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้งาน และสะท้อนถึงความรับผิดชอบและความเป็นมืออาชีพของผู้ผลิต

๒.๓.๓ การใช้เศษผ้าอย่างคุ้มค่า

การใช้เศษผ้าอย่างคุ้มค่าเป็นแนวทางสำคัญในการลดปริมาณขยะสิ่งทอและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ผู้ผลิตควรวางแผนการตัดผ้าอย่างรอบคอบ จัดวางแบบตัดให้เกิดเศษผ้าน้อยที่สุด และเลือกใช้เศษผ้าทุกขนาดให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์

เศษผ้าขนาดใหญ่สามารถนำมาผลิตเป็นตัวถุงผ้า ซองใส่ซัสน้ส้อม หรือถุงใส่แก้วน้ำ ส่วนเศษผ้าขนาดกลางสามารถใช้ทำกระเป๋าใส่เหรียญ ซองใส่อุปกรณ์ หรือชิ้นตกแต่งแบบแอปพลิเค (Appliqué) สำหรับเศษผ้าชิ้นเล็กสามารถนำมาต่อผ้า (Patchwork) ทำพวงกุญแจ ดอกไม้ประดิษฐ์ ของตกแต่ง หรือใช้เป็นวัสดุสำหรับทดลองเย็บและฝึกเทคนิคต่าง ๆ

แม้แต่เศษผ้าขนาดเล็กมากก็ยังสามารถนำไปใช้เป็นวัสดุัดไส้หมอน ตุ๊กตา หรือเบาะรองนั่งได้ ช่วยลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัด และทำให้วัสดุทุกส่วนถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

การใช้เศษผ้าอย่างคุ้มค่าไม่เพียงช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่ยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกระบวนการผลิตสิ่งทอ และส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจึงควรปลูกฝังนิสัยการใช้วัสดุอย่างประหยัด วางแผนการผลิตอย่างรอบคอบ และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ให้เกิดมูลค่าสูงสุด

สรุป

การผลิตของใช้และของตกแต่งจากเศษผ้าเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผนและผลิตชิ้นงาน การตรวจสอบคุณภาพ และการใช้วัสดุอย่างคุ้มค่า ทุกขั้นตอนมีความสำคัญต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้เศษผ้าให้เหมาะสม การตัดเย็บอย่างประณีต การตรวจสอบคุณภาพก่อนใช้งาน และการนำเศษผ้าทุกขนาดกลับมาใช้ประโยชน์ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความ

สวยงาม แข็งแรง ใช้งานได้จริง และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การผลิตอย่างยั่งยืน (Sustainable Production) และสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างอาชีพหรือธุรกิจขนาดเล็กในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ